

<https://doi.org/10.53656/his2026-4-2-eco>

*View over the Balkan Peninsula
Поглед над Балканите*

СТОПАНСКИ ВРЪЗКИ НА ТЪРГОВСКА ФИРМА „ХАДЖИ МИНЧО Х. ЦАЧЕВ И ДРУЖИЕ“ С ЦАРИГРАД (В контекста на балканските контакти на фирмата)

Д-р Веселин Горанчев

Център за стопанско-исторически изследвания

Abstract. The publication provides information about the contacts of the commercial company “Hadji Mincho h. Tsachev and Company” with partners and entrepreneurs from Constantinople (Istanbul). The partners in the mentioned business enterprise were the entrepreneurs from the town of Tarnovo (present-day Veliko Tarnovo in central north Bulgaria), Hadji Mincho h. Tsachev and his son-in-law Hadji Nikoli Minchoolu (Minchoglu).

The study is based on unpublished primary sources (transcripts of letters), which are stored in the Fund 307 (“Hadji Mincho Hadjitsachev”) in the Bulgarian Historical Archive of the National Library “St. St. Cyril and Methodius” – Sofia. The documents were written in the characteristic Greek of the mid-19th century, a mixture of “Katharevousa” and “Demotic”. The thematic-chronological method has been utilized used in the article.

The main business partners of the company “Hadji Mincho h. Tsachev and Company” in Constantinople (Istanbul) were the brothers Hristo and Nikola Tapchileshtovi. The mutual business dealings between Tapchileshtovi and the Tarnovo partnership covered a number of goods and raw materials. Moreover, the Tapchileshtovi assisted the company “Hadji Mincho H. Tsachev and Company” in its activities related to the purchase of state revenue sources. In this regard, the Tarnovo company also used the services of several Istanbul money changers, including Lazar Simeonov, Hoca Maksud, a certain Misak, and others of Armenian origin whose names are not mentioned.

Among the partners of “Hadji Mincho H. Tsachev and Company” in the Ottoman capital, one can also mention the firms “Tomazis Rali and P. Skilitsis” and “T. Rali and Company”. Moreover, there is scarce evidence of contacts with such entrepreneurs as Yanto Albala, Z. Stefanovich, Panayot Stoyanovich, Konstantin Zakharov, Dimitrios Kalvokoresis, as well as people mentioned as Hurshit aga, Rushit, Lursidis, and Fol.

Keywords: Bulgarian National Revival period; economic history; “Hadji Mincho h. Tsachev and Partners”; connections with Constantinople

Настоящата публикация надгражда други тук цитирани изследвания, като се вписва в контекста на засиления интерес към историята на българското и като цяло, на балканското търговско предприемачество. В този контекст наскоро излезе от печат обстоен историографски преглед на българското предприемачество, а принос в изследването на търговските контакти на българските предприемачи със Средна и Западна Европа, Русия и Дунавските княжества (Румъния) имат редица изследователи, сред които най-ярко се откроява Виржиния Паскалева. В случая може да се посочи и изследване на Евгения Давидова, което представя допълнителна информация за предприемачите в българските земи и на Балканите в периода от края на XVIII до края на XIX век¹.

Доскоро се приемаше, че търговската фирма „Хаджи Минчо х. Цачев и дружие“ е създадена през 1841 г. от търновските предприемачи х. Минчо х. Цачев и Евстати Селвели (Atanasova 2014, p. 175; Rusev 2015, p. 420; Goranchev 2022, p. 356; Goranchev 2022a, 154; Goranchev 2022b, p. 243). Архивни материали обаче, които доскоро не бяха използвани в изследванията по темата, свидетелстват, че в същата стопанска структура са работили х. М. х. Цачев и неговият зет х. Николи Минчоолу². Това са изготвени на гръцки език преписи на писма, които се съхраняват във Фонд 307 – „Хаджи Минчо Хаджицачев“ в БИА на НБ „Св. св. Кирил и Методий“ – София. Запазените до днес документи, най-ранните от които са от 1848 г., не съдържат информация по въпроса кога е учредена фирмата. От тяхното съдържание може да се заключи само, че стопанската структура е функционирала поне през предходната 1847 г.

Основни стопански партньори на фирма „Х. М. х. Цачев и дружие“ в Цариград, заедно или поотделно, са братя Христо и Никола Тъпчилещови³. Те изпращат до търновската стопанска структура метали (бакър, желязо и евентуално стомана)⁴, хайвер, кафе, зехтин, сапун и синило. Освен това оказват съдействие на фирмата при откупуването на държавни приходоизточници⁵.

От своя страна, търновското съдружие е изпращало до братя Тъпчилещови мазнини от животински произход (червиш⁶, лой и червишолой)⁷, биволски кожи⁸, кордовани⁹, кашкавал и зърнени продукти¹⁰.

Документите, които съдържат дотук представената информация, разкриват имената и на други стопански партньори на фирма „Х. М. х. Цачев и дружие“, които са работили в Цариград. Например от препис¹¹ на писмо, изпратено от търновската фирма до братя Тъпчилещови (в Цариград), което е било с дата 4 октомври 1848 г., разбираме, че по приносителя на оригинала (т.е. на писмото) – в случая кираджия¹², са изпратени и няколко парични група¹³ и пет „товара“. Три от „товарите“ са били предназначени за братя Тъпчилещови. Четвъртият е трябвало да бъде предаден от Тъпчилещови на човек, който в цитирания документ е представен като „Михаил Пенчович търновец“, а петият – на човек, представен само с името „Лурсидис“. Тъпчилещови е трябвало да получат от Лурсидис квитанция, която да удостоверява акта на предаването на стоката¹⁴.

Ден по-късно – на 5 октомври 1848 г., в интерес на М. Пенчович е изпратен и паричен груп. Тази информация черпим от препис¹⁵ на писмо, което на същия ден е било адресирано от името на фирма „Х. М. х. Цачев и дружие“ (в Търново) до братя Тъпчилещови (в Цариград). От същия архивен извор разбираме, че по приносителя на писмото (отново кираджия) са изпратени и други групове. Част от парите в тях са били предназначени за „общата текуща сметка“ между фирма „Х. М. х. Цачев и дружие“ и братя Тъпчилещови, както и за разплащане със сарафа¹⁶, с който през 1848 г. търновското съдружие е работило при откупуването на държавни приходоизточници. Един от груповите е бил предназначен за някой си Рушит, които е представен като „човек на Караманли х. Мехмет“¹⁷. Освен това в изпратените групове е имало и пари (5635 гр.), които Тъпчилещови е трябвало да предадат на фирма „Т. Рали и дружие“¹⁸. Посочено е, че с тази сума „хаджи Николи плаща една полица“^{19, 20}.

Контактите на фирма „Х. М. х. Цачев и дружие“ с Т. Рали продължават и през 1849 г. За това свидетелстват два запазени преписа на писма от същата година. Първото писмо²¹ е било изпратено от х. Н. Минчоолу (в Търново) до фирма „Томазис Рали и П. Скилицис“²² (в Цариград) на 2 август. С него търновският предприемач е отправил запитване дали Рали и Скилицис могат да изпратят бакър за търговските нужди на фирма „Х. М. х. Цачев и дружие“. Същевременно им предлага съдействие при необходимост от доставки на червишолой и зърнени храни „от нашите места“²³.

Второто²⁴ от разглежданите писма е било с дата 16 август. Адресирано е от х. Н. Минчоолу (в Търново) до „Т. Рали и дружие“ (в Цариград) (отговор е на писмо от 8 август; не е запазено). От цитирания в случая документ (преписът на писмо от 16 август) разбираме, че в това от 8 август Рали е изложил своето виждане по въпроса за евентуалната доставка на бакър. От своя страна, х. Николи е информирал цариградския предприемач, че „коприната по нашите места“ е на цена между 102 и 105 гроша за ока²⁵.

От друг препис на писмо, изпратено от Търново до братя Тъпчилещови (в Цариград), което е било с дата 7 декември (в случая не е посочена годината, но фактът, че преписът е изложен между такива от 1848 г., дава основание да приемем, че самото писмо е било от същата година), разбираме, че съдружниците във фирма „Х. М. х. Цачев и дружие“ са имали контакти и с други предприемачи, които по същото време са се намирали в Цариград. Като такива са посочени З. Стефанович, някой си Панайот²⁶ (по произход търновец, който се е намирал в цариградския Яджи хан) и някой си Албала. С цитирания документ се отправя молба към Тъпчилещови, заедно със споменатия Панайот, да придобият информация за „двете полици на г-н З. Стефанович“, за които „сарафът“²⁷ ни отговори, че ги е изпратил отдавна чрез Д. И. Калвокоресис²⁸. По отношение на споменатия Албала, се споменава, че в предходно писмо, адресирано от Тъпчилещови до търновската фирма, е било приложено негово такова²⁹.

Изложената в разгледания документ информация се допълва от друг препис на писмо, което е било изпратено от търновската фирма до споменатия Албала (то също е било с дата 7 декември). От него разбираме какво е пълното име на адресата и къде е бил базиран – „Янто Албала в Цариград“. Разбираме и това, че той е изпратил поне две предходни писма до търновската фирма, които са били с дати 15 и 30 ноември (не са запазени). В тях, или поне в едното от тях, са били приложени три полици по задължения на предприемач на име Петър Стоянович. Впоследствие Стоянович е бил притиснат и е постигнато споразумение една от неговите полици да бъде платена от вече споменатия Панайот (в Яджи хан), който според цитирания документ е бил брат на П. Стоянович. Освен това П. Стоянович е поел ангажимент в срок от един месец да даде на своя брат остатъка по задължението си – 2000 гроша, които Панайот е следвало да „брои“ на Я. Албала. В цитираното писмо са били приложени споменатите три полици. Била е приложена и полица, която е била „по заповед на Тъпчилещович“. Във връзка с тази полица е отправена молба към Албала, след като получи сумата по нея – 3000 гроша, да плати дълг на търновската фирма, за който в разглеждания документ не е представена конкретна информация³⁰.

Наличните извори свидетелстват за контакти на фирма „Х. М. х. Цачев и дружие“ с Я. Албала и през 1853 г. Например на 3 февруари х. Н. Минчоолу (в Търново) изпраща писмо³¹ до Янто (в случая Албала се е намирал в Одрин; отговор е на писмо от 27 януари). В него е било приложено такова до х. М. х. Цачев, който по същото време се е намирал в Цариград. С писмото си х. Николи информира Я. Албала, че към момента търновската фирма е разполагала с над 100 оки³² сурова коприна, които ще му бъдат изпратени под формата на „един товар“. Изпращането на коприната е вследствие на предварително постигната договореност между Янто и х. М. х. Цачев. Освен това х. Н. Минчоолу информира Албала, че в Елена (Великотърновско) има още коприна, за която също е имало възможност да му бъде изпратена³³.

Х. Николи (в Търново) изпраща писмо³⁴ до Я. Албала (в Одрин) и на 5 февруари 1853 г. С него той съобщава на адресата, че по приносителя на писмото му изпраща и два колета със сурова коприна. Общото тегло на пратката е било 111 оки и 150 драма³⁵, а общата стойност – 16 427 гроша и 32 пари, при цена за една ока 147½ гроша. В заключителната част на документа х. Николи поставя въпроса дали за Я. Албала представлява интерес споменатата в предходното писмо коприна, която се е намирала в Елена³⁶.

Х. Н. Минчоолу (в Търново) изпраща поредно писмо³⁷ до Я. Албала (в Одрин) на 11 февруари 1853 г. С писмото той информира адресата, че на същия ден по Николай Карагьозов³⁸ му изпраща два колета, които са съдържали 150 оки коприна. Общата стойност на суровината, заедно с допълнителните разходи, е възлизала 16 374 гроша. В случая х. Николи предлага два начина

за разплащане – или Я. Албала да плати на Н. Карагьозов коприната в брой, или да му даде полица, срещу която Карагьозов да получи стока от някой от цариградските търговски партньори на Албала³⁹.

Що се касае до стопанските контакти на фирма „Х. М. х. Цачев и дружие“ с гореспоменатия З. Стефанович, то от препис⁴⁰ на писмо, изпратено от Търново до братя Тъпчилешови на 21 декември 1848 г. (отговор е на писмо от 13 декември), разбираме, че обект на стопанските контакти между Стефанович и търновската фирма е била търговията с червиш и биволски кожи. В цитираното писмо е отправена молба към Тъпчилешови да „броят за сметка на З. Стефанович“ сумата от 9483 гроша и 20 пари. Споменава се и поръчка на 4000 оки бакър, които Стефанович е трябвало да направи в интерес на х. Минчо (респективно в интерес на фирма „Х. М. х. Цачев и дружие“)⁴¹.

В друг препис на писмо, което е било адресирано на 13 юли 1848 г. от х. М. х. Цачев (в Търново) до братя Тъпчилешови (в Цариград) (отговор е на писмо от 5 юли), откриваме имената на още двама стопански партньори на търновската фирма, които към посочената дата са се намирали в османската столица – тези на Константин Захаров и на някой си Фол. В цитирания документ са били приложени две полици и две писма. Едната от полиците, която е била за „700 двайсетака златни“⁴², и едното от писмата са били предназначени за Захаров, а втората полица (за 4000 гроша) и второто писмо – за Фол⁴³.

Запазен е и преписът на приложеното до Захаров (в Цариград) писмо. То е от последната спомената дата – 13 юли 1848 г. От неговото съдържание разбираме, че фирма „Х. М. х. Цачев и дружие“ „тегли“ от Захаров полицата за 700 двайсетака „по заповед на намиращия се в Браила Дим[итър] х. Коста“⁴⁴. С писмото е отправено предложение до адресата за съдействие от страна на търновската фирма, в случай че в бъдеще той има някакви стопански дела „в нашите места“⁴⁵.

През 1848 г. фирма „Х. М. х. Цачев и дружие“ е имала стопански контакти и с цариградски предприемач, представен в документа, от който черпим тази информация, като Хуршит ага. Цитираният в случая архивен извор е препис на писмо, което на 18 май същата година е било изпратено от Търново до братя Тъпчилешови (в Цариград) (отговор е на писмо от 10 май). Текстът на документа ни информира, че братя Тъпчилешови са „броили“ на Хуршит ага 15 000 гроша. С голяма степен на сигурност може да се приеме, че плащането е извършено в интерес на фирма „Х. М. х. Цачев и дружие“, тъй като от цитирания препис разбираме, че същевременно по кираджия от фирмата до Тъпчилешови е изпратен паричен груп, който е съдържал същата сума от 15 000 гроша⁴⁶.

Към изложената дотук информация следва да се допълни, че във връзка с дейността на фирма „Х. М. х. Цачев и дружие“ по откупуването на държавни приходоизточници тя е поддържала контакти с цариградски сарафи (един от

тях е споменатият по-горе в бел. под линия Лазар Симеонов). Информация по въпроса за някои от сарафите откриваме в монографията на Св. Янева, посветена на българите – откупвачи на данъци във фискалната система на Османската империя. На базата на архивни документи изследователката е установила, че х. Минчо⁴⁷ е подоткупил „илтизама“⁴⁸ на каза Севлиево и „илтизама“ на тогавашните търновски села Габрово, Дряново и Елена. Сделките са осъществени в османската столица на 30 март 1850 г. с гаранциите на цариградски сарафи, които са били от арменски произход. При разплащанията с тях са използвани посредническите услуги на Хр. Тъпчилещов (Yaneva 2011, pp. 78 – 79). В същото изследване е посочено, че при откупуването на данъци в началото на 50-те години на XIX в. х. М. х. Цачев⁴⁹ е ползвал услугите на цариградските сарафи ходжа Максуд (в периода 1852 – 1854 г.) и на някой си Мисак (в периода 1853 – 1854 г.) (Yaneva 2011, pp. 82 – 83). Информация за първия откриваме и в дисертационния труд на Е. Давидова, посветен на стопанската и обществената дейност на братя Тъпчилещови. В изследването се посочва, че Максуд е един от турците, които са предоставили пари с лихва на х. М. х. Цачев при откупуването на данъци в каза Селви⁵⁰ (Davidova 1998, p. 83). Макар и фрагментарно, името на Максуд (в Цариград) срещаме и в гръко-еизичните документи от фонд 307 на БИА при НБКМ⁵¹.

* * *

Изложената информация, макар и фрагментарна, дава основание да приемем, че основни стопански партньори на фирма „Х. М. х. Цачев и дружие“ в Цариград са братя Тъпчилещови. До тях търновското съдружие е изпращало мазнини от животински произход, биволски кожи, кордовани, кашкавал и зърнени продукти. Тъпчилещови са изпращали до фирма „Х. М. х. Цачев и дружие“ метали (бакър, желязо и евентуално стомана), хайвер, кафе, зехтин, сапун и синило. Тъпчилещови (предимно Хр. Тъпчилещов) са оказвали съдействие на х. Минчо и х. Николи в дейността им по откупуване на държавни приходаизточници. Във връзка със същия вид стопанска дейност търновската фирма е поддържала контакти с редица цариградски сарафи – Л. Симеонов, ходжа Максуд и някой си Мисак. Сред сарафите е имало и арменци, чиито имена, за съжаление, не се споменават в документите.

Сред стопанските партньори на фирма „Х. М. х. Цачев и дружие“ в Цариград можем да посочим фирмите „Т. Рали и П. Скилицес“, „Т. Рали и дружие“, предприемачите Я. Албала, М. Пенчович, З. Стефанович, П. Стоянович, К. Захаров, Д. Калвокоресис, както и такива, представени само като Хуршит ага, Рушит, Лурсидис и Фол. Оцелелите до наши дни документи свидетелстват, че поне с някои от тях търновската фирма е водила кореспонденция, но за съжаление, по-голямата част от нея не е запазена.

БЕЛЕЖКИ

1. За по-изчерпателна информация по тези въпроси вж. (Naydenov 2025, pp. 151 – 193; Naydenov 2025a, pp. 310 – 372; Davidova 2013).
2. За съдружниците във фирмата вж. (Goranchev 2022c, p. 463 – 464, 476).
3. Под израза „заедно или поотделно“ се има предвид, че в различните етапи от своята дейност братя Тъпчилещови работят в съдружие или самостоятелно. По въпроса вж. (Davidova 1998, pp. 61 – 62).
4. За търговията с метали вж. (Goranchev 2022c, pp. 457 – 483).
5. За пратките със споменатите артикули и съдействието, което Тъпчилещови оказват на фирма „Х. М. х. Цачев и дружие“ при откупуването на държавни приходоизточници, вж. (Goranchev 2024, pp. 342 – 343, 344 – 348).
6. Претопена лой от костен мозък и изварени кости, вж. (Davidova 2014, p. 312); тлъстина от костен мозък и изварени кости, вж. (Ilcev 1998, p. 562).
7. За пратките с мазнини вж. (Goranchev 2024a, pp. 108 – 130).
8. За пратките с биволски кожи вж. (Goranchev 2024b, pp. 261 – 274).
9. Вид кожи.
10. За пратките с кордовани, кашкавал и зърнени продукти вж. (Goranchev 2024, pp. 342 – 343, 342 – 344).
11. Преписът е изготвен на гръцки език. На същия език са изготвени и останалите архивни документи, цитирани в тази публикация.
12. Човек, който със собствен транспорт превозва стоки срещу заплащане.
13. Парична пратка по хора или по пощата за погасяване на задължения и за разплащане вж. (Rusev 2015, p. 440).
14. ТЪРГОВСКА ФИРМА „Х. М. Х. ЦАЧЕВ И ДРУЖИЕ“. 4.10.1848. *Препис на писмо до братя Тъпчилещови*. In: Фонд 307, а.е. 4, л. 85. At: Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ [НБКМ], Български исторически архив [БИА].
15. Преписът е изготвен от х. Н. Минчоолу.
16. В случая неговото име не е посочено, но други документи свидетелстват, че това е Лазар Симеонов вж. (Goranchev 2024, pp. 344 – 347).
17. Вероятно става дума за х. Мехмет Караманлията, за когото се смята, че е поръчител на убийството на х. М. х. Цачев вж. (Gencheva, Draganova, Dimitrov 1985, p. 100).
18. Става дума за Томазис Рали, който в периода 1843 – 1844 г. е стопански партньор на съдружие, в което са работили търновските предприемачи Е. Селвели и Ат. х. Николов вж. (Goranchev 2022b, pp. 247, 252, 254 – 255; Goranchev 2023, pp. 17, 18, 21, 24).
19. Ценна книга, с която едно лице се задължава да плати определена сума на друго лице в определен срок.

20. ТЪРГОВСКА ФИРМА „Х. М. Х. ЦАЧЕВ И ДРУЖИЕ“. 5.10.1848. *Препис на писмо до братя Тъпчилещови*. In: Фонд 307, а.е. 4, л. 85 гръб. Ат: НБКМ, БИА.
21. Преписът е изготвен от х. Н. Минчоолу.
22. През 1843 и 1844 г. Т. Рали и П. Скилицис са стопански партньори на съдружие, учредено от Е. Селвели и Ат. х. Николов вж. (Goranchev 2022b, pp. 247, 252, 254, 255; Goranchev 2023, pp. 17, 18, 21, 24).
23. ТЪРГОВСКА ФИРМА „Х. М. Х. ЦАЧЕВ И ДРУЖИЕ“. 2.08.1849. *Препис на писмо до фирма „Томазис Рали и П. Скилицис“*. In: Фонд 307, а.е. 4, л. 86. Ат: НБКМ, БИА.
24. Запазен е неговият препис.
25. Х. НИКОЛИ МИНЧООЛУ. 16.08. 1849. *Препис на писмо до фирма „Т. Рали и дружие“*. In: Фонд 307, а.е. 4, л. 100. Ат: НБКМ, БИА; За повече информация за съдържанието на преписите на писма до „Т. Рали и П. Скилицис“ и до „Т. Рали и дружие“ вж. (Goranchev 2022c, pp. 477 – 478).
26. Следващият цитиран документ разкрива, че пълното му име е Панайот Стоянович.
27. Има се предвид вече споменатият Л. Симеонов.
28. В случая става дума за Димитриос Й. Калвокоресис, който в периода 1842 – 1844 г. е посредник в стопанските дела на вече споменатото съдружие, учредено от Е. Селвели и Ат. х. Николов, вж. (Goranchev 2022d, pp. 310 – 313, 316 – 318; Goranchev 2022b, pp. 249, 254; Goranchev 2023, pp. 16, 22 – 24).
29. ТЪРГОВСКА ФИРМА „Х. М. Х. ЦАЧЕВ И ДРУЖИЕ“. 7.12.1848. *Препис на писмо до братя Тъпчилещови*. In: Фонд 307, а.е. 4, л. 108, 108 гръб. Ат: НБКМ, БИА.
30. ТЪРГОВСКА ФИРМА „Х. М. Х. ЦАЧЕВ И ДРУЖИЕ“. 7.12.1848. *Препис на писмо до Янто Албала*. In: Фонд 307, а.е. 4, л. 108 гръб. Ат: НБКМ, БИА.
31. Запазен е преписът на писмото.
32. Мярка за тегло, равна на 1282 грама, вж. (Haritonov 2018, p. 268).
33. Х. НИКОЛИ МИНЧООЛУ. 3.02.1853. *Препис на писмо до Янто Албала*. In: Фонд 307, а.е. 5, л. 139 гръб. Ат: НБКМ, БИА.
34. Запазен е преписът на писмото.
35. Мярка, отговаряща на 1/400 част от оката (1282 грама). Тегло: 3,2075 грама вж. (Haritonov 2018, p. 134).
36. Х. НИКОЛИ МИНЧООЛУ. 5.02.1853. *Препис на писмо до Янто Албала*. In: Фонд 307, а.е. 5, л. 140 гръб. Ат: НБКМ, БИА.
37. Запазен е преписът на писмото.
38. В друг препис на писмо, което на 11 февруари 1853 г. х. Н. Минчоолу е изпратил до Н. Тъпчилещов, е посочено, че пълното му име е Николай Недю (Недев) Карагъзов, вж. НБКМ, БИА, Ф. 307, а.е. 5, л. 141, 141 гръб; той е

- брат на търновския предприемач от XIX в. Стефан Карагьозов. За живота и дейността на Ст. Карагьозов, вж. (Gencheva, Draganova, Dimitrov 1985, p. 170; Atanasova 2014, pp. 325 – 327).
39. Х. НИКОЛИ МИНЧООЛУ. 11.02.1853. *Препис на писмо до Янто Албала*. In: Фонд 307, а.е. 5, л. 141 гръб, 142. Ат: НБКМ, БИА.
40. Преписът е изготвен от х. Н. Минчоолу.
41. ТЪРГОВСКА ФИРМА „Х. М. Х. ЦАЧЕВ И ДРУЖИЕ“. 21.12.1848. *Препис на писмо до братя Тъпчилещови*. In: Фонд 307, а.е. 4, л. 106 гръб. Ат: НБКМ, БИА.
42. Двайсетак – наименование сред българското население за сребърна или златна монета, имаща емисионен знак за 20 парични единици или е със стойност на 20 гроша, вж. (Haritonov 2018, p. 112).
43. Х. М. Х. ЦАЧЕВ. 13.07.1848. *Препис на писмо до братя Тъпчилещови*. In: Фонд 307, а.е. 4, л. 109 гръб. Ат: НБКМ, БИА.
44. Д. х. Коста е имал отношение към търговията на фирма „Х. М. х. Цачев и дружие“ с пшеница и с биволски кожи, вж. (Goranchev 2024, p. 343).
45. ТЪРГОВСКА ФИРМА „Х. М. Х. ЦАЧЕВ И ДРУЖИЕ“. 13.07.1848. *Препис на писмо до Константин Захаров*. In: Фонд 307, а.е. 4, л. 107. Ат: НБКМ, БИА.
46. ТЪРГОВСКА ФИРМА „Х. М. Х. ЦАЧЕВ И ДРУЖИЕ“. 18.05.1848. *Препис на писмо до братя Тъпчилещови*. In: Фонд 307, а.е. 4, л. 110. Ат: НБКМ, БИА.
47. В случая следва да допълним, че част от изготвените на гръцки език документи от Ф. 307 свидетелстват, че х. Н. Минчоолу също е участвал в този вид дейност, вж. (Goranchev 2024, pp. 344 – 348).
48. С този термин се обозначава системата на откупуване на държавните приходоизточници, вж. (Mutafova 2019, p. 13; Mutafova 2020, p. 600).
49. Отново в това начинание е подкрепян от х. Н. Минчоолу.
50. Под наименованието „Селви“ се има предвид днешният град Севлиево.
51. По въпроса вж. НБКМ, БИА, Ф. 307, а.е. 5, л. 73 гръб, 75.

ЛИТЕРАТУРА

- АТАНАСОВА, С., 2014. *Търновските търговски дружества през Възраждането. Модели за стопанско развитие*. В. Търново: Фабер. ISBN 978-619-00-0014-3.
- ГЕНЧЕВА, Ц., Т. ДРАГАНОВА, Й. ДИМИТРОВ 1985. *Бележити търновци. Биографичен и библиографски справочник за дейци, родени, живели и работили във Велико Търново през XII – XX в.* София: БЗНС.

- ГОРАНЧЕВ, В., 2022. За ранната стопанска дейност на възрожденския предприемач Евстати Селвели и за неговото материално и финансово състояние през този период. *История*, кн. 4, с. 355 – 371. ISSN 0861-3710.
- ГОРАНЧЕВ, В., 2022а. За произхода и семейната среда на търновските предприемачи и общественици от XIX век Евстати х. Николов Паница и Евстати х. Николов Селвели. *Епохи*, кн. 1, с. 152 – 159. ISSN 1310-2141.
- ГОРАНЧЕВ, В., 2022b. За стопанската дейност на Евстати Селвели през 1843 г. *Епохи*, кн. 2, с. 242 – 259. ISSN 1310-2141.
- ГОРАНЧЕВ, В., 2022с. Търговията с метали (бакър, желязо и стомана), между братя Тъпчилещови и хаджи Минчо х. Цачев и хаджи Николи Минчоолу (респ. търговска фирма „Хаджи Минчо х. Цачев и дружие“). *Годишник на Историческия факултет на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“*. Том VI, бр. 1, с. 457 – 483. ISSN 2603-3534.
- ГОРАНЧЕВ, В., 2022d. За стопанската дейност на Евстати Селвели през 1842 година. *Известия на Центъра за стопанско-исторически изследвания*. Том VII, с. 308 – 319. ISSN 2534-9244.
- ГОРАНЧЕВ, В., 2023. За стопанската дейност на Евстати Селвели през 1844 г. *Журнал за исторически и археологически изследвания*. Бр. 1, с. 9 – 31. ISSN 1314-748X.
- ГОРАНЧЕВ, В., 2024. Стопански връзки между търговска фирма „Хаджи Минчо х. Цачев и дружие“ и братя Тъпчилещови. *Известия на Центъра за стопанско-исторически изследвания*. Том IX, с. 339 – 350. ISSN 2534-9244.
- ГОРАНЧЕВ, В., 2024а. Търговията с мазнини от животински произход (червиш, лой и червишолой) между търговска фирма „Хаджи Минчо х. Цачев и дружие“ и братя Тъпчилещови. *Епохи*, кн. 1, с. 108 – 130. ISSN 1310-2141.
- ГОРАНЧЕВ, В., 2024b. Стопански връзки между търговска къща „Хаджи Минчо х. Цачев и дружие“ и братя Тъпчилещови в контекста на съвместната им търговска дейност с биволски кожи. *История*, кн. 3, с. 261 – 274. ISSN 0861-3710.
- ДАВИДОВА, Е., 1998. *Братя Христо и Никола Тъпчилещови – стопанска и обществена дейност през Възраждането*. Дисертация за присъждане на научна степен „кандидат на историческите науки“. БАН – Институт по история. София, 1998.
- ДАВИДОВА, Е., 2014. По пътя на бакъра: из географските простори на балканските търговци през XIX в. *БАЛКАНИТЕ И СВЕТОТ: modus consurrandi. Studia balcanika*, 30, с. 307 – 317. ISBN 978-954-8536-14-1.

- ИЛЧЕВ, С. (редактор) 1898. *Речник на редки, остарели и диалектни думи в литературата ни от XIX и XX век*. София: ИК „ЕМАС“.
- МУТАФОВА, К., 2019. Проявите на криза в Османската империя през XVIII в. и промените в църковните мукатаи в контекста на системата илтизам. *Известия на Центъра за стопанско-исторически изследвания*. Том IV, с. 11 – 30. ISSN 2534-9244.
- МУТАФОВА, К., 2020. Системата илтизам и правомощията на православната църква в Османската империя през втората половина на XVII и XVIII в. *Владетел, държава и църква на Балканите през Средновековието*. Част 2, с. 594 – 622. ISBN 978-619-00-1105-7.
- НАЙДЕНОВ, И. 2025. Възрожденското търговско предприемачество – историографски аспекти. Русев, И. (отг. ред.) *Стопанска история на българите в Османската империя, XV – XX век*. Том 2. Българите в стопанския живот на Османската империя XIX и началото на XX в. София: Национално издателство за образование и наука „Аз-буки“, 305 – 370. ISBN 978-619-7667-81-3.
- НАЙДЕНОВ, И. 2025а. Проблеми на стопанската история на Българското възраждане в научното творчество на проф. Виржиния Паскалева. *Исторически преглед*. Том 81, № 3, с. 151 – 193. ISSN 0323-9748.
- РУСЕВ, И., 2015. *Търговската модерност на Българското възраждане като култура и практика. Изследване и извори*. В. Търново: Ровита. ISBN 978-954-8914-34-5.
- ХАРИТОНОВ, ХР., 2018. *Стари мерки, теглилки и монети в България VII – XX век (второ допълнено и основно преработено издание)*. В. Търново: Фабер. ISBN 978-619-00-0722-7.
- ЯНЕВА, С., 2011. *Българи – откупвачи на данъци във фискалната система на Османската империя. Към историята на българския делови и социален елит през XIX в.* София: Издателство на Нов български университет. ISBN 978-954-535-661-2.
- DAVIDOVA, E. *Balkan Transitions to Modernity and Nation-States. Through the Eyes of Three Generations of Merchants (1780s – 1890s)*. Lei den Boston: Brill, 2013.

REFERENCES

- ATANASOVA, S., 2014. *Tarnovskite targovski druzhestva prez Vazrazhdaneto. Modeli za stopansko razvitie*. V. Tarnovo: Faber. ISBN 978-619-00-0014-3.
- DAVIDOVA, E., 1998. *Bratya Hristo i Nikola Tapchileshtovi – stopanska i obshtestvena deynost prez Vazrazhdaneto*. Disertatsiya za prisazhdane na nauchna stepen „kandidat na istoricheskite nauki“. BAN – Institut po istoriya. Sofia, 1998.

- DAVIDOVA, E. 2013. *Balkan Transitions to Modernity and Nation-States. Through the Eyes of Three Generations of Merchants (1780s – 1890s)*. Lei den Boston: Brill, .
- DAVIDOVA, E., 2014. Po patya na bakara: iz geografските prostori na balkanskite targovtsi prez XIX v. *BALKANITE I SVETAT: modus consurandi. Studia balcanika*, 30, pp. 307 – 317. ISBN 978-954-8536-14-1.
- GENCHEVA, Ts., T. DRAGANOVA, Y. DIMITROV 1985. *Belezhiti tarnovtsi. Biografichen i bibliografski spravochnik za deytsi, rodeni, zhiveli i rabotili vav Veliko Tarnovo prez XII – XX v.* Sofia: BZNS.
- GORANCHEV, V., 2022. Za rannata stopanska deynost na vazrozhdenskiya predpriemach Evstati Selveli i za negovoto materialno i finansovo sastoyanie prez tozi period. *Istoriya-History*, kn. 4, pp. 355 – 371. ISSN 0861-3710.
- GORANCHEV, V., 2022a. Za proizhoda i semeynata sreda na tarnovskite predpriemachi i obshtestvenitsi ot XIX vek Evstati h. Nikolov Panitsa i Evstati h. Nikolov Selveli. *Epohi*, kn. 1, pp. 152 – 159. ISSN 1310-2141.
- GORANCHEV, V., 2022b. Za stopanskata deynost na Evstati Selveli prez 1843 g. *Epohi*, kn. 2, pp. 242 – 259. ISSN 1310-2141.
- GORANCHEV, V., 2022c. Targoviyata s metali (bakar, zhelyazo i stoman), mezhdu bratya Tapchileshtovi i hadzhi Mincho h. Tsachev i hadzhi Nikoli Minchoolu (resp. targovska firma „Hadzhi Mincho h. Tsachev i družhie“). *Godishnik na Istoricheskiya fakultet na Velikotarnovskiya universitet „Sv. sv. Kiril i Metodiy“*. Tom VI, br. 1, pp. 457 – 483. ISSN 2603-3534.
- GORANCHEV, V., 2022d. On the Economic Activity of Evstati Selveli in 1842. *Proceedings of the Centre for economic history research*. Vol. 7, pp. 309-319. ISSN 2534-9244.
- GORANCHEV, V., 2023. On the Business Activity of Eustati Selveli in 1844. *Journal of Historical and Archaeological Research*, no. 1, pp. 9 – 31. ISSN 1314-748X.
- GORANCHEV, V., 2024. Business Relations between the Trading Company “Hadzhi Mincho H. Tsachev and Company”, and the Tapchileshtovi Brothers. *Proceedings of the Centre for economic history research*. Vol. 9, pp. 339-350. ISSN 2534-9244.
- GORANCHEV, V., 2024a. Targoviyata s maznini ot zhivotinski proizvod (chervish, loy i chervisholoy) mezhdu targovska firma „Hadzhi Mincho h. Tsachev i družhie“ i bratya Tapchileshtovi. *Epohi*, kn. 1, s. 108 – 130. ISSN 1310-2141.
- GORANCHEV, V., 2024b. Stopanski vrazki mezhdu targovska kashta „Hadzhi Mincho h. Tsachev i družhie“ i bratya Tapchileshtovi v konteksta na savmestnata im targovska deynost s bivolski kozhi. *Istoriya-History*, kn. 3, pp. 261 – 274. <https://doi.org/10.53656/his2024-3-3-eco>.

- HARITONOV, H., 2018. *Stari merki, teglilki i moneti v Balgariya VII – XX vek (vtoro dopalнено i osnovno preraboteno izdanie)*. V. Tarnovo: Faber. ISBN 978-619-00-0722-7.
- ILCHEV, S. (redaktor) 1898. *Rechnik na redki, ostareli i dialektni dumi v literaturata ni ot XIX i XX vek*. Sofiya: IK „EMAS“.
- MUTAFOVA, K., 2019. Crises Manifestations in the Ottoman Empire during the 18th C. and the Changes in the Church Mukata’as within the Context of Iltizâm System. *Proceedings of the Centre for economic history research*. Vol. 4, pp. 11 – 30. ISSN 2534-9244.
- MUTAFOVA, KR., 2020. Sistemata iltizam i pravomoshtiyata na pravoslavната tsarkva v Osmanskata imperiya prez vtorata polovina na XVII i XVIII v. *Vladetel, darzhava i tsarkva na Balkanite prez Srednovekovieto. Chast 2*, pp. 594 – 622. ISBN 978-619-00-1105-7.
- NAYDENOV, I. 2025. Problemi na stopanskata istoriya na Balgarskoto vazrazhdane v nauchното tvorchestvo na prof. Virzhiniya Paskaleva. *Istoricheski pregled*. Tom 81, № 3, s. 151 – 193. ISSN 0323-9748.
- NAYDENOV, I. 2025a. Commercial Entrepreneurship during the Bulgarian National Revival Period – Historiographical Aspects. In: ROUSSEV, I. (ed.) 2025. *Economic History of the Bulgarians in the Ottoman Empire (15th Century – Early 20th Century)*. Vol. II. The Bulgarians in the Economic life of the Ottoman Empire in the 19th and Early 20th Centuries. Sofia: Az-buki National Publishing House for Education and Science, pp. 305 – 370. ISBN 978-619-7667-81-3
- RUSEV, I., 2015. *Targovskata modernost na Balgarskoto vazrazhdane kato kultura i praktika. Izsledvane i izvori*. V. Tarnovo: Rovita. ISBN 978-954-8914-34-5.
- YANEVA, S., 2011. *Balgari – otkupvachi na danatsi vav fiskalnata sistema na Osmanskata imperiya. Kam istoriyata na balgarskiya delovi i sotsialen elit prez XIX v.* Sofia: Izdatelstvo na Nov balgarski universitet. ISBN 978-954-535-661-2.

**ECONOMIC CONTACTS OF THE COMMERCIAL COMPANY
“HADJI MINCO H. TSACHEV & PARTNERS”
WITH CONSTANTINOPLE
(In the Context of the Company’s Balkan Connections)**

✉ **Dr. Veselin Goranchev**

ORCID iD: 0000-0001-9927-0841

SCOPUS Researcher ID: 57416358500

WoS Researcher ID: AHC-3281-2022

Centre for Economic History Research

1700 Sofia, Bulgaria

E-mail: gor_bg@abv.bg